

«ምርጫው ሲጀመር ማዋከብ ተጀመረ፤ ሲጠናቀቅ ማጭበርበሩ አይኑን አፍጦ መጣ»

ኢትዮጵያ፡- ዶ/ር ያዕቆብ ለፈጅም ዓመታት በተባበሩት መንግስታት ድርጅት ውስጥ ከፍተኛ የህግ ባለሙያ ሆነው ሰርተዋል። ዘን ድር ወደ ኢትዮጵያ በመመለሳቸው የትግሮች ለአን ድንትና ለዴሞክራሲ ለባል በመሆን በትውልድ አገርም የምርጫው ዕጩ ተወዳዳሪ ሆነው በመ ቅረብ በከፍተኛ ድምፅ አሸንፈዋል። ወደ አካባ ቢሞ መጥተው በዘንድሮው ምርጫ ለመሳተፍ ምን አንሳሳው?

ዶ/ር ያዕቆብ ኃ/ማርያም (ዓለም አቀፍ የህግ ባለሙያ)

ዶ/ር ያዕቆብ፡- ብዙ ምክንያቶች አሉ። ሁለትም መተንተን ባልቻልንም ጥቂቶቹን እን ኳን ልጥቀስ። በተባበሩት መንግስታት ውስጥ ለብዙ ዓመታት አገልግያለሁ። በዚህ ስራ ላይ እያለሁ በምዕራብና በምስራቅ አፍሪካ ተዘዋው ሬያለሁ። በዚህ ሂደት ውስጥ ኢትዮጵያ በታሪ ክ ያላት ገናና ስፍራ ተዘንግቷል። ዛሬ ቢጀ ግናች አትሉቶችን ድል አድራጊነት እንኳን መታወቅ አልቻልንም። ድህነት፣ ረሃብና፣ ማህ በራዊ ቀውስ የሰፈነባት አገር ላይ የምንኖር መሆናችን ብቻ ነው ጉልቶ የሚታየው። ጉስቱ ልና፣ በሽታና ልመና ከእኛ ጋር ተፈጥረው አብረው ሊያጠፉን የተነሱብን ምስኪን ህዝብ መሆናችን ነው። በዓለም ፊት ቀድሞ የሚታ ውቀው።

ይህ እንደ እኔ ሌሎች የዓለም ክፍሎችን ለመጎበኘት ዕድል ላገኝ ዜጋ ሁሉ የሚገጥ መው ፈታኝ ትግር ነው። በአንድ ወቅት እንደ ማስታወሰው አንድ የናይጄሪያ ጋዜጣ «ኢትዮ ጵያ ለአፍሪካ ሀፍረት ነች፤ መቼ ነው ከልመና የምትወጣው? ኢትዮጵያውያን ራሳቸውን የሚ ችሉት መቼ ነው? አፍሪካን ማሳፈሩን የሚያ ቆሙት መቼ ነው?» በሚል ሰፊ ያለ ሀብታ አቅርቧል።

ከላይ የገለጥኳቸው ደግ ስማችንን ቀብረው በሐዘንና በከፋት ሀሊናችንን ከሚያቆስሉት ሁኔ ታዎች በከፋ መልኩ የናይጄሪያው ጋዜጣ ዘገባ በማክበረው ህዝብና፣ እጅግ በምናፍቃት አገራ ላይ የወረወረው የነገር ፍላጻ ልቤን ከፋኛ ወጋው። ሀሊናዬም ቆሰለ። የእኔ የትውልድ ታሪክ ግልፅ ነው። ከቀ/ኃ/ሥ ዘመን ጀምሮ ለአ ገራችን ዕድገትና ለህዝባችን በገ፡ በመመኘት ሰፊና ጠለቅ ያለ እንቅስቃሴ መጀመሩ ይታወ ቃል።

እኔም እንደ ትውልድ ባለቤትነቴ ከቀ/ኃ/ ሥ ዘመን መንግስት ጀምሮ፣ በደርግና ዛሬም በኢህአዴግ በተለያዩ ፖለቲካዊ እንቅስቃሴዎች ውስጥ እሳተፍ ነበር። ያለመታደል ሆኖ እንጂ ትውልዳችን ያነበው ቀና አገራዊ ራዕይ መግ ለሰ በሚያዳግት ሁኔታ ጉዞው ባይጨናገፍ እን ራችን ዛሬ በዓለም ፊት ያላትን አሳዛኝ ስም

በለወጠው ነበር። ወጣም ወረደ የጊዜና የሁኔታ ዎች አስገዳጅነት ዛሬ አገራችንን እዚህ አጋ ጣሚ ላይ አድርጏታል። እንደ እኔ ተስፋ በአገ ሬችን ትንሽም ብትሆን የዴሞክራሲ ጮራ ፊን ጥቁል የሚል አሳቤ ገብቶኛል። ይህን ስል ለአ ገራችን ሰፊ ዴሞክራሲያዊ ብርሃን ዐዳል ለማል በስ ልወጣው የሚገባኝ ግዴታ አለብኝ በሚል ከተባበሩት መንግስታት ድርጅት ሥራ ለቅቄ ለአገሪና ለወገኖቼ ይበጃል ያልኩትን ላደርግ ነው ወደዚህ የመጣሁት። ሌላው ምክንያት በዓ ለም ዙሪያ ስዘዋወር በከፍተኛ የመንግስትና ዓለም አቀፍ የሰልጣን ወይም የኃላፊነት ደ ረጃ ላይ ኢትዮጵያውያንን አግኝቻለሁ። በአ

ሜሪካ፣ በአውሮፓ በኢጂያ፣ በአውስትራሊያና በስዊዘርላንድ ወዘተ በዕውቀት የረቀቁ፣ በተግባ ሬቸው የተከበሩ ኢትዮጵያውያንን በተደጋ ጋሚ አይቻለሁ። እነዚህ ኢትዮጵያውያን በህግ፣ በሣይንስ፣ በታሪክ፣ በፖለቲካና በኮምፒ ውተር ሳይንስ ዘመንም የዓለም ሰው ቀድመው በአንቱታ የሚጠሩ ኢትዮጵያውያን አገር እንደ ሌላቸው ሆነው በዓለም ላይ ተበትነው እናገኛ ጥዋለን። ቁጥራቸው ሲለላ ከኢትዮጵያ አቅም አንጻር እጅግ በጣም ብዙ ነው። እነዚህ በዓለም ላይ የተከበሩ ኢትዮጵያውያን አገራቸው ገብተ ው ለዚህች በዓለም ላይ ስም እያላት ትጠፋ ዘንድ ለታደመባት አገራቸው ትንሽም ብትሆን

አስተዋጽኦ ማድረግን ሳይመኑ፤ ሳይወሰኑ የቀረቡት ጊዜ የለም። የእነዚህ ዜጎችንን በሀላፊነት የታዩበት ምኞት ዕውቀት ለማድረግ በዚህች አገር የተመዘገቡ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት መፍጠር ግድ ነው። በአገራችን ስለሚኖሩ ዲሞክራሲያዊ የሰብዓዊ መብቶች አያያዝ ትኩረት ከተሰጠው በኋላም ዘራዊ የተባታተኑ ጠቃሚ ዜጎችን በስለ ጠንብቅ መቆየት ተሰማርተው አገርና ሀገራቸውን የሚያገለግሉበት ሁኔታ ይፈጠራል። ይህን መቼ እናድርገው? ብዬ ራሴን ጠየቅሁ። መልሱ እኔ ራሴ ቀዳሚ ምሳሌ ሆኜ ጤና አገሪ በመግዛት ጥያቄያቸውን ለመፍታት ጠላትነት ይላው ደምፋ አስቸጋሪና ፈታኝ ቢሆንም፤ ምኞቱን በተግባር ላሳካ አገሪ መጥቻለቱ። በአጠቃላይ ጤና አገሪ የመግባባት ምክንያት ብዙ ቢሆንም፤ ዋናው ጉዳይ ግን ከአያቶችን ደምር «ኢትዮጵያ ደግ ነች» አየተባለ የክፋት ስውር ስለት የእኛን ሀሊና ጭምር እያቆለለ እዚህ ደርሷል።

ይህ ግን አንድ ቦታ መቆም አለበት። አንድ ትውልድ ራሱን እንደ ጧፍ በማንደድ ለመጨመር ትውልድ የበርሃን ተስፋ ፈንጥቆ ማለፍ አለበት። ኢትዮጵያ በሰውነት በዓለም ታሪክ ውስጥ ቀዳሚውን ስፍራ የያዘች አገር ናት። አገሮች ሲፈቡ ያላትን ገልብጣ የሰገሰገ፤ ጦርነት፤ ግጭት ስቃይ ሲገጥማቸው ከማንም ቀድሞ የተጋፈጠችና የፀናች አገር መሆኗን ያንን የውለታዋን ምስክርነት ለወዳጅ አገሮችና ሀዘቦች ብተወው ይመረጣል። ዛሬ ግን የድህነት ስንሰለት እግር ተወርች አስሯት ጤና ግ ሳናወድ ታች ሲደፍቃት ትታያለች። ይህ አል በቃ ብሎ የጠብሰና የርስ በርስ ሽኩቻ አስከፊ ትቃይነት መመልከቻ ሆና ስትታይ ያ የተከበረ ስም ከነበረበት እየወረደ እየወረደ መጥቶ ዛሬ ላይ እድርሷታል። እኛም ዜጎቿ በየመድረኩ አንገታችንን እየደፋን ነው። ግን ይህ እስከ ፈጽሞ አስከ መቼ መቀጠል አለበት? የእኛ ትውልድ ዛሬ ደምርታል። ማለት ባይችልም የዕድገትና የብልፅግና፤ የዲሞክራሲና የሰላም ጥርጊያ መንገድ ለመጨመር ትውልድ መዘጋጀት አለበት። የድህነትና የችጋር ዘመን በእኛ መስዋዕትነት ዛሬ ማከተም አለበት የሚል ነው ላላማችን።

ይህ በሁሉም አገር ታሪክ የታየ የችግር ዘመን ነው። በአንድ ወትት ያለ ሀዘብ ይራዛል፤ ይቸገራል፤ ይበጠበጣል። አንድ ትውልድ መስዋዕትነት ከፍሎ ዛሬ ከችግር የተላቀቀ አገራት ብዙ ናቸው። እኛም ላለፈው ችግር ዛሬ መስዋዕትነት ከፍለን ነገ ልጆቻችን በዓለም መድረክ አንገታቸውን ቀና አድርገው የሚሄዱ በትን መልካም ቀን መፍጠር አለብን። በዕውነት ያለንበት ሁኔታ ብዙ ያስቆጣል፤ ብዙም ያበላጣል። ነገር ግን ዛሬ ከተነሳን እኛ ባንደር ስበትም ለልጆቻችን መልካም የብልፅግና ጉዳና መጥረግ አለብን በሚል ነው ዛሬ ለአገሪ የአትሚን ላደርግ ቆርጦ የተነሳሁት። እኔና ወንድሞቼ ዛሬ ደምረንዋል፤ መጨረሻውን የኢትዮጵያ አገራዊ ያላምረው አላለሁ።

ኢትዮጵያ፡ በዛሬዋ ኢትዮጵያ በተለይ የምትታዩ ተነሳሽነት በክፍተቱ ደረጃ ምልክቱ በተግባር እየታየ ነው። ለባለውለታው ሕዝብና አገር ውለታ መላሽ ትውልድ እየመጣ ነው ማለት ያስቻለን ይሆን?

ዶ/ር ያሳቆብ፡ አምነ ማለት ይቻላል። ውለታ መላሽ ለመሆን ለሀይወታቸው ለልጆቻቸውና ለንብረታቸው ሳይሳሉ መጠነ ብዙውን ችግር ለመጋፈጥ ምሁራን እየተገታተኑ ናቸው። መከራው አስደናቂ ነው። ተስፋ ሰጪና አስመስጋኝ ደምር እየታየ ነው። ከእነዚህ አገር ውስጥ ቆርጠው ከተነሱ ምሁራን በቀጥርም ሆነ በብቃት የተሻሉት ውጪ አገር አሉ። እነዚህም ቢሆኑ ዛሬ የአገራቸውን ውለታ ለመከፈል ዝግጁ እንደሆኑ ለመናገር እደፍራለሁ። አያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ በተለይ ምሁራን የዚህች አገር ውለታና እዳ እንዳለብን እና ውታለን። የተማርነው በሀዘብ ገንዘብና ጉልበት ነው። ለራሱ ሳይማርና ያማረውን ሳይበላ፤ የተመኘውን ሳያሟላ እየገኘ ትልቅ ቦታ ለማድረስ አያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ ውለታውን አሸክሞን አልፏል። የቀሩትም ያለ ጧረ በዕውነት አላዛኙን የዕንግልት ሀይወት እየገፉ ናቸው። ይህ ትልቅና መከፈል ያለበት ዕዳ ነው። እንዳንደቻችንም የጠርንበትን ስራ ለቀን ወደዚህ የትግል ጉዞ የገባነው የባለውለታውን ሀዘብ ዕዳ ለመከፈል ነው።

ኢትዮጵያ፡ ውለታ መላሽ ለመሆን በተዘጋጀ የትውልድ ክፍልና አውቆም ሆነ ባለማወቅ የበለጠ እክሳራ ለመሆን በተዘጋጀ ትውልድ መሐል ፍጥጫ ላይ ናችሁ ማለት ይቻላል?

ዶ/ር ያሳቆብ፡ ከግንዛቤ ማጣትም ይህን ሌላ በውል ለይቼ ባለውቅም ፍጥጫው ያለ ሆኖ ይታያል። ምናልባት አንዳንዶች እኔ ስልጣን ካልያዘኩ ኢትዮጵያ ገደል በትግባ ግድ የለኝም የሚል ደካማ አስተሳሰብ ያላቸው ሰዎች ይኖራሉ። በዕውነቱ አገርን ያህል ክብርና

ሀዘብን ያህል አላንታ ረሰቱ ለስልጣን ጥምረት ሲባል በዚህ ጠባብ አስተሳሰብ ገፍተው የማይጨርሱትን ዕልህ እየቆነጠሩ ራሳቸውንም ሆነ ባለውለታውን ሀዘብ ማስታየት በጣም አላዛኙ ነው። ስልጣን ዘላለማዊ አይደለም። ማንም በስልጣን ላይ ለዘላለም የቆየ የለም። ስልጣን ለትንሽ ጊዜ ብቻ የሚሆን ነው። ስልጣን ማለት ራሱ ምን ማለት ነው?

ስልጣን ለሀዘብ አገልግሎት አስከልጥሎ ረስ ጥጋው ምንም መለኪያ የሌለው ባይ ነገር ነው። አንድ ሰው አንድ እንደራ ነው የሚባለው፤ አንድ አልጋ፤ አንድ ቤት፤ አንድ ልብ ስ፤ አንድ ጫማ ነው የሚኖረው። አንድ ፀሃይ፤ አንድ ጨለማ ነው የምናየው። ስልጣን የሚባለው ነገር ምንም የሚጨምርለት ነገር የለም። የሚጨምርለት ቢኖር በስልጣን ዘመን ለአገርና ለሀዘብ ይህን አድርጊያለሁ ብሎ በሀይወቱ የሚያገኘው ወይም አብሮት የሚኖር የሀሊና እርካታ ተመዝና የማያልቅ ጥጋ ሲኖረው ብቻ ይሆናል። ይህ ለሀዘብ አገልግሎት ስትን መንፈስ የቀያዘ ስልጣን የሚያስገኘው መልካም ስምና ክብር ነው። ይህ ካልሆነ፤ ስልጣን ለግል ጥቅም ማጋጠሻ የሚውል ከሆነ በዕውነት ይህን ስልጣን ማለት አይቻልም። ከተባለም ሰይጣኖቹ ስልጣን ሊባል ይችላል እንጂ መልካሚ ስልጣን አልለውም። ይህ ነው ትልቅ የአገሪ ትውልድ የፍጥጫ ምድር የፈጠረው። ይህን ግብግብ አልፈን እኔ ማንኛ ብሎ በመመልከት በሰፊው ይህንት ውስጥ ካለው ሀዘብ ስቃይ ጋር ማገናከብ ዛሬ ጊዜው እየጠየቀ ያለው ጉዳይ ነው። ለስልጣን ሳይሆን ለተከበረች ኢትዮጵያ መፈጠር፤ ውርደት፤ ልመናና ስሕተት እርግጥ በለው ለሚጠቅሙት ኢትዮጵያ በሀይወት ያለው በተለይ ጊዜ ጋራነት ለሚጥልበት

ትውልድ የተሰጠ አደራ ነው አላለሁ። ፍጥ ጫው ስልጣንና ይህም ለሚያስገኘው ጥቅም ሳይሆን ኮርታ ለምታስከብር አገር መፈጠር፤ በራሱ የሚተማመንና በአገሩ የነፃነት ባለቤት የሆነ ሀብረተሰብ መፈጠር መሆን አለበት እላለሁ። ፍጥጫው ከሰይጣናዊ ስልጣን ይልቅ ሀዘብ ወደፍ ፈቅዶ በመረጠው መንግስታዊ አካል የሚመራበት መለኮታዊ የስልጣን ምንጭ ባለቤት መደሆኑ ሀዘብ መመልከት መሆን አለበት እላለሁ።

ሲትሶዳ፡- ውለታ ለመክፈል በተነሳው የትውልድ ክፍልና ከአካላት ነጻ የመሆን ግዴታውን መወጣት ባለበት ትውልድ መካከል የዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታው ስኬት አስተዋፅኦ ይኖረዋል ተብሎ ይገመታል? የዚያ ዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታ ጅማር የገጠመው ሳንካ ምንድን ነው ይላል?

ዶ/ር ያዕቆብ፡- ሳንካ ዛሬ ብቻ ሳይሆን በፊትም አለ። የዛሬው ግን ፈጣ የመጣበት ሁኔታ የራሱ የሆነ በቂ ምክንያት አለው። በአንድ በኩል የዘመናት ጭቆና ባንዝንሽውና ከድህነት ማጥ ለመውጣት በሚታገል ማህበረሰብ ውስጥ ነው ያለው። በሌላ በኩል የስልጣን ምንጭ የሆነው ሀዘብ ኃይሉን በመመንጃ ተገርሶ ለዘመናት ጉልበተኞች የተፈራረቁበት ሁኔታ ነው ያለው። በዓለም የስልጣኔ ዕድገት ከዴሞክራሲያዊ ስርዓት ሂደት አንፃር ምስኪን ኢትዮጵያን ቆሞ የመጠበቅ ግዴታ የለበትምና ርቂት ስሄድ አሏ አደግ ጓላ ሆኖ ትታያለች። ይህ የዘመናችን ዕውነት የዘመናት ጉስቆልና ያደቀው ሀዘብ እንዳለፉት ጊዜያት የስልጣን ሽግግርን በመመንጃ አፈመዝ የማድረግ አርግማን አልተጣለበትምና የስልጣን ምንጭ የሆነው ሀዘብ ኃላፊነቱን ወስዶ፤ ግዴታውን ለመወጣት ወስኖ መነሳቱ ለዛሬው የሳንካ ፈጣ መውጣት አብይ ምክንያት ሆኗል።

ይህም በዘንድሮው ምርጫ በለየለት መልኩ አየታየ ነው። በዕውነቱ በአገራችን የምርጫው ዴሞክራሲያዊ ጅማር አስደሳች መልክ ነበረው። ሲጠናቀቅ ግን የተደበቀ ሳንካ ብቅ ብሎ የደስታውን ገፅታ ለመሸፈን ያሳለለ ጥረት አየተደረገ ነው ያለው። የስልጣን ምንጭ ሕዝብ ነው። «ሕዝብ በድምጹ ያሰኘውን ይምረጥ፤ እንከን የለሽ ምርጫ በኢትዮጵያችን እንደሚደረግ በተግባር እናሳያለን» ተብሎ ምርጫው ሲጀመር ማዋከብ ተጀመረ። ሲጠናቀቅ ደግሞ ማጭበርበሩ አይነን አፍጦ መጣ። ጥሩው ጅምር ሳንካውን አያበዛው እንዲመጣ እከሳሪ ትውልድ ፈረደበት። አሁን ባለው ሁኔታ የዴሞክራሲያዊው ፍርድ ገፅታ ደብዝሏል። ደፍርሷልም ብለው አይበዛበትም።

አሁን አክሳሪ ትውልድ ብለን እንዳንፈርጃው በዚህ ክፉ ጉን የሚጓዘው ትውልድ አከሳሪ ላለመሆኑ በህግ ያረጋግጥ ከማለት በቀር የምለው የለም። ለህግ ከተገዛ፤ ለሀዘብ ድምፅ መከበር ከቆመ ፈራጁ የኢትዮጵያ ሕዝብ እንጂ ሌላ ማንም ሊሆን አይችልም። በአኔ አስተሳሰብ አክሳሪና ዕዳ ከፋይ ትውልድ ሳንባባል አስቲ እዘቅት ውስጥ ያለችውን አገር አይተን ለዚህ ስቃይዋ ፈጥን እንድረስላት። አስቲ፤ ከዚህ ረሃብ፤ በሽታና ድህነት ካቆሙደው ወገኖችን የስቃይ ሀይወት አቅማችን በቻለው አንታደገው ነው ዘመን ገፍቶ ዛሬ ላይ ያደረሰው ትልቁ

ጥያቄ፤ እገራችንን ከዚህ የመከራ እዘቅት ካወጣናት ሁላችንም ከሁሉም እዘቅት ነፃ ወጣን ማለት ነው።

አገር ሀልም ውስጥ ያለ፤ የማይታይ ነገር ማለት አይደለም። አገር ሀዘብ ነው። ሀዘብን ከስቃይ ስናወጣ አገርም የተከበረ ስሟ ይመስላል። እኛም በዓለም ፊት ቀኖ ብለን የመሄድ መልካም ዕድል ይኖረናል። ስልጣን ጠፊ ነው። ዘላቂ አይደለም። ቀጣይ አገር ነው። ሕይወታችን ራሱ በጣም አጭር ነው። ሕይወታችን በጣም አጭር መሆኑን ካልረሳን ትውልድ ከትውልድ ተቀባብሎ ሊዘነገው የሚችል ክብር ያለው አገር መፍጠር እንችላለን። አገር ረጅም ዕድሜ አለው። በዚህ ታሪክ ውስጥ ተጠቃሽ ስም ይዞ በታሪክ ውስጥ እየታወሱ መኖር በህይወት ዘመን ከነበረው ዕድሜ የአጥፍ አጥፍ ዕድሜ ማግኘት ነው። በተሻለ አባባል ለመግለጽ፤ ላወቀው ይህ ተግባር ከመቃብር በላይ የሚውል፤ ማንም በቀላሉ ነትሎ የማያፈርሰው በብረት ቀለም የተፃፈ ትውልዶች የሚያከብሩት ሕያው ሃውልት ነው።

እንዳየነው በየአገሩ የሰላም፤ የሰብዓዊ መብትና የመልካም ስርዓት ገንቢ አርበኞች መታሰቢያ ሐውልት ቆሟል። በእኛም አገር በዚህ ረገድ የአገሪቱን ሀይወት በዚያው የስልጣን ጥቅም መካከል ቆሞ ለዘለዓለም ህያው ምስክር የሚሆን ተመስጋኝ ሀውልት በመልካም ተግባራቸው ለመገንባት ኢትዮጵያን እገራ፤ ዜጉቿን ወገኖቹ የሚል ሁሉ ተግቶ መስራት ይጠበቅበታል።

ሲትሶዳ፡- የዘንድሮው ምርጫ በዴሞክራሲያዊ ደንብና መርሆዎች ነው ወይ ወደ ምርጫው የተገባው የሚል ጥያቄ የሚያነሱ ተመልካቾች «ምርጫ ቦርድ ወገንተኛ ነው፤ ህጉም ለዴሞክራሲያዊ ምርጫ የተመቻች አይደለም» ሲባል ምንም ይሁን ምን ተቃዋሚዎች ባላቸው ቀዳዳ ምርጫውን መካፈል አለብን ብለው ገብተዋል ይላሉ። ይህን ሁሉ ተቀብለው ወደ ምርጫ የገቡት ተቃዋሚ ፓርቲዎች «ምርጫው ተጭበረበረ» ሲሉ የትኛው ነፃ የሆነ አካል ፍትህ ይሰጠናል ሲሉም ይጠይቃሉ?

ዶ/ር ያዕቆብ፡- እዚህ ላይ ወደ ምርጫ የተገባው በህግ አግባብ ነው። ምርጫውም የራሱ አመራር እንዳለው ይታወቃል። አንዱ የምርጫ ቦርድ ሲሆን፤ ሁለተኛው የምርጫው ህግ ነው። ምንም እንኳን የምርጫ ቦርድ ገለልተኛ አይደለም የሚል የጉላ ጥርጣሬ ቢኖረንም የምርጫው ውጤትና ሂደቱ ከተዛባ ፍርድ ቤት መሄድ ቀጣዩ ምዕራፍ ይሆናል።

በፍርድ ቤት አለፈርም ላይ እንዳንድ ጉድ ለቶች መኖራቸው ከጥርጣሬ የዘለለ ጉዳይ ቢሆንም፤ ለሰላም፤ ለህግና ለዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታ ስንል ባሉት የህግ መድረኮችና ድንጋጌዎች መግዛት ግዴታችን ይሆናል። እነዚህ አካላት የሚሰጡትንም ውሳኔ ለመቀበል ያለው ህጋዊ ስርዓት ያስገድደናል። ከዚህ ካለፈ አደራው ለኢትዮጵያ ሀዘብ፤ ትዝብቱ ደግሞ በታሪክ ፊት ትውልድ የሚያነሳው አብይ ጥያቄ ይሆናል ብለን ነው ወደዚህ የምርጫ ሂደት የገባነው። በዕውነቱ እኛ ይህን ሁሉ አስቸጋሪ መንገድ ሄደናል። አልህ አስጨራሽ መንገድ ነው የሄድነው ወይም እየተጓዝንበት ያለነው። ለኢትዮጵያ ሀዘብ ሰላም፤ ልማት፤ ዴሞክራሲያዊ ስርዓትና ብልፅግና በመሳት ነው። ትልቁ ከገር ገለልተኝነታቸው አጠራጣሪ የሆኑትን ተቋሞች ጭምር ውሳኔያቸውን ለመቀበል ወስነናል። ከዚህ በላይ ወዴት መሄድ፤ ምንክ መሆን ይቻላል? ባለው ህግ፤ ስርዓትና ደንብ ዳኝነት ይሰጠን፤ ፍትህ አይደለብን ነው እያልን ያለነው። ይህም ለሰላምና ለዴሞክራሲያዊ ስርዓት ግንባታ ሲባል ጊዜውና እጋጣሚው የሚጠይቁት ከፍተኛ ዋጋ በመሆኑ በፀጋ ተቀብለንዋል።

አሁን ምርጫው ተጭበረበረ ብለናል። ገዢው አካል አልተጭበረበረም ባይ ነው። ይህን ይበል እንጂ ራሱም ምርጫው ተጭበረ ብሯል ሲል የይጣራልኝ ጥያቄ አቅርቧል። መቼም የትም እንደሚታወቀው ከላሸና ተከላሽ ሲኖር ዳኝነት የሚሰጥ ሶስተኛ አካል መኖሩ ግድ ነው። ይህ ሶስተኛ ወገን በእኛ በኩል ተጭበረብሯል የሚለውን ጥያቄ ያያል። በገዢው በኩል ደግሞ «አልተጭበረበረም» ይላል። ይህን የሁለት ወገን ጭብጥ ይዞ ህግ ዳኝነት ይሰጠን ነው ያልነው። እዚህ ላይ አንድ አብይ ነገር ላንላ፤ ምርጫው ተጭበረበረ ስንል «ምርጫው ተጭበረብሯልና ስልጣኑ ለእኛ ይሰጠን» አይደለም ያልነው። የእኛ ጥያቄ «ምርጫው ተጭበረብሯልና ፍትህ ይሰጠን» ነው። አሁንም ደግመን የምናነሳው ጥያቄ ድምፅ ሰጪው የኢትዮጵያ ሀዘብ እንጂ ቅንጅት ወይም ምርጫ ቦርድ አይደለም። አሁንም አይሆንም። የኢትዮጵያ ሀዘብ የሰጠው ድምፅ ይከበርለት፤ የተጭበረበረው ገለልተኛ ወገኖች ጭምር ባለብት ተጣርቶ ፍትህ ይሰጠው ነው ጥያቄያችን። ይህን ዳኝነት የሚሰጡት ገለልተኝነታቸው አጠራጣሪ ነው የምንላቸው ምርጫ ቦርዱና ፍርድ ቤት መሆናቸውንም ተቀብለናል። ይህን መቀበል አስቸጋሪና ፈታኝ ቢሆንም ለሰላም ሲባል የቀረንና ያለን ብቸኛ አማራጭ ይሄው በመሆኑ ለመቀበል ተገደናል።

ሲትሶዳ፡- ዶ/ር ያዕቆብ የምርጫ ቦርድ ለብሳቢና የጠ/ፍ/ቤቱ ፐ/ት አንድ ሰው በሆነ በት ሁኔታ የሕዝብ ድምፅ ፍትሃዊ የሆነ ምላሽ ያገኛል ብሎ መጠበቅ ይቻላል? ካልተገኘበት ቀጣዩ ጊዜ ያለፈውን የሀዘብ ጥረት ያባክነዋል የሚል ስጋት አለ?

ዶ/ር ያዕቆብ፡- የምርጫ ቦርድ በነፃነት ያለ መስራትና ከአገዛዙ ገለልተኛ ባለመሆኑ ችግር መኖሩ በተደጋጋሚ ለብዙ ጊዜ ተገልጧል። በፍትህ ስርዓቱም ረገድ አንዳንድ ችግር ይነሩ እንጂ ሁሉም ፍርድ ቤት ህግና ስርዓትን ይጥላሉ ወይም ያዛባሉ ብሎ መገመት በፍፁም አይቻልም። በተግባር እንዳየነው አንዳንድ ፍርድ ቤቶች ህጋዊ ነፃነታቸውን አስጠብቀው ከመንግስት ተቃራኒ የሆነ ዳኝነት የሰጡባቸው ማስረጃዎች ብዙም ባይሆኑ አሉ። ለእነዚህ የፍትህ አካላት ይግባኝ በማለት ለፍትህና ለሀዘብ ነፃነት እንዲገዙ ለማድረግ ይህን ጥያቄ ማቅረብ ተገቢና አስፈላጊ ነው እላለሁ። ተማፅኗችን እነዚህ የፍትህ አካላት ባልተዛባ ፍፁም ነፃ የሆነ ዳኝነት ይሰጡናል ብለን ነው ወደ እነሱ የሄድነው፤ ወይም የምንሄደው፤ ከነዚህ ሌላ ፍትህ ይሰጡናል የምንላቸው አማራጭ አካላት ስለሌሉም ነው ወደ እነሱ የምንሄደው። በዚህ ላይ የውጪ ታዛቢዎች የምርጫውን ሂደት ተከታትለዋል። እነዚህ ሐረግ መስ

ረት አድርገው የሚሰጡት አስተያየትም ቀላል ግምት የሚሰጠው አይደለም። አንደኛ ድምፅ ሰጪውን የኢትዮጵያ ህዝብ፣ ሁለተኛ የውጪ ታዛቢዎችን የህቅ መሰረት ያለው አስተያየት ተገን አድርገን በፍርድ ቤቱም ሆነ በምርጫ ቦርዱ መድረክ ላይ ጥያቄያችንን ከማቅረብ ውጪ ሌላ ዕድል የለንም። በፓርቲያችን በኩል በምርጫ ቦርዱም ሆነ በፍርድ ቤቱም የሚሰጠውን ውሳኔ እንቀበላለን ብለን ወሰነናል። የተሰጠውን ውሳኔ ግን ህዝቡ ይቀበላሉ እይቀበል እናውቃለን። እኛ በህዝቡ ስም ያለውን ፈቃደኝነት ወይም ዕምቢተኝነት ልንናገር አንችልም።

እኛ ቦርዱም ሆነ ፍርድ ቤቱ የሚሰጡትን ውሳኔ እንቀበላለን ስንል የእኛ አድም እንጂ ጥላም ውሳኔው ትክክል አይደለም ወይም ትክክል ነው ብሎ የመቀበል ወይም ያለመቀበል ስልጣን የህዝብ መሆኑን እያከበርን ነው ይህንን የምንለው። ምክንያቱም በህዝብ ድምፅ ለመደራደር ስልጣን የለንምና ነው። የእኔ ተስፋ ግን ቀሪው ስልጣን ነው፤ ቀጣዩ እገርና ህዝብ የጀመሩት የመልካም ሰላምና የብልፅግና ጉዳና እንዳይበላሽ ጋላፊነት ያለበት እካል ሁሉ በነፃ ህሊናው ይህን ከፍተኛ እደራ ሊያስበው ይገባል የሚል ነው።

ኢትዮጵያ፡- የተፋቀደበረው ድምፅ ይጣራ ዘንድ ሁለት ዋነኛ ተቃዋሚ ፓርቲዎችና ገዢው ፓርቲ የጋራ ስምምነት ላይ ደርሰዋል። ይህን ስምምነት ተግባራዊ ለማድረግ ግን መፈፀም ያለባቸው ሁኔታዎች አሉ ሲል ቅንጅት ለአንድነትና ለዲሞክራሲ በተወካዩ በኩል አስታውቋል። መንግስት በበኩሉ ቅንጅቱ ያቀረበው «ቅድመ ሁኔታ» ስምምነቱን የጣለ ነው ሲል የፖለቲካ መሪዎቹን፣ አባላቱንና ደጋፊዎቹን ጨምሮ የምርጫ ታዛቢዎችን በቁጥጥር ስር አውሏል። ከህግ አንፃር «ቅድመ ሁኔታ» መቅረቡ ነው ወይንስ የተቃዋሚ ፓርቲ መሪና አባላቱን ማስር ነው ስምምነቱን ጣለ የሚያሰናድድ?

ዶ/ር ያዕቆብ፡- ስምምነቱን ቅንጅቱ መቀበሉን በፊርማው አስታውቋል። በስምምነቱ ውስጥ ቅንጅቱ እንዲህ ዓይነት ቅድመ ሁኔታ መሟላት አለበት ሲል አልጠየቀም። ስምምነቱ ብዙ ጉድለቶችና ችግሮች ቢኖሩትም በቅንጅቱ በኩል ለሰላም ሲባል «ግድ የለም በግድለ እንቀበለው» ሲል መቀበሉን የውጪ ተመልካቾች ባሉበት አስታውቋል። ከዚህ ስምምነት በኋላ የፓርቲ መሪዎች ስምምነቱን ለመተግበር አስፈላጊና ወሳኝ ያሏቸውን ጉዳዮች ጠቅሰው መግለጫ ሰጡ።

ይህም መግለጫ ስምምነቱን በአውነተኛ በቀና መንፈስ ከግብ ለማድረስ አስፈላጊ ያሏቸውን ወሳኝ ነጥቦች አቀረቡ እንጂ እነዚህ ቅድመ ሁኔታዎች ካልተሟሉ ስምምነቱን አናክብርም ያልንበት ሁኔታ የለም። ስምምነቱ ገዢ አካል ነውና ሊከበር ይገባል። ግን ይህን አክብረን ተግባራዊ ልናደርግ የምንችለው መከናወን ያለባቸው ዋና ዋና ጉዳዮች አሉና እነዚህን ለስምምነቱ አሰናካፊ የሆኑ ችግሮች እናስወግድ ነው የተባለው። ይህ ደግሞ ቀና በሆነ መንገድ አስተማማኝ ሰላምና ዲሞክራሲን ለማምጣት የታሰበ እንጂ ስምምነቱን ለመጣስ የቀረበ ተጨማሪ አሰናካፊ አስተያየት አልነበረም። አይደለም።

ለምሳሌ የፖለቲካ መሪዎች በቁጥጥር ስር ውለዋል። የፖለቲካ ፓርቲ አባላቶች በየቦታው በቁጥጥር ስር ውለዋል። ዋነኞቹ የምርጫው ሂደት ተዋናይና ማስረጃ የሆኑ የምርጫ ታዛቢዎች መላ ለመላ ማለት ይቻላል እየተለቀ መታሰራቸው ይህ ዋና ችግር ባለበት ሁኔታ ለምርጫው ውጤት ፍትሃዊ ውሳኔ ለማስገኘት የተፈረመው ስምምነት እንዴት ተግባራዊ ሊሆን ይችላል? ራሱ ስምምነቱ የሚጠይቃቸው አብይ መረጃዎች አሉ። የፓርቲ አባላቶችን የምርጫውን ሂደት ያረጋገጡ ችግሮችን በተመለከተ ታላቅውን መስጠት አለባቸው። የምርጫ ታዛቢዎችም በምርጫው ወቅት የተያዙትን መረጃዎች በግልፅ ሁኔታ በታላቸው ማረጋገጥ ይጠበቅባቸዋል። ነገር ግን እነዚህ የስምምነቱ ተግባር ዋነኛ ኃይሎች በቁጥጥር ስር በዋሉበት ሁኔታ ስምምነቱ የያዛቸውን አጀንዳዎች በተግባር ላይ ማዋል አይቻልም። ከስምምነቱ አንዱ ሁከትና ብጥብጥ በመረጋጋት ተተክቶ ፍትህ ሳይጓደል የምርጫው ውጤት እንዲጣራ ነው። ነገር ግን ብጥብጥና ሁከት አስከታይ ሁኔታ አለ ተብሎ እየተነገረ ባለበት ሁኔታስ እንዴት ተረጋግቶ ስምምነቱን ከግብ ማድረስ ይቻላል? የታሰሩት ካልተፈቱ የተጭበረበረውን የምርጫ ውጤት በሰነድ በተደገፈ የሰው ማስረጃ ማቅረብ ስለማይቻል ስምምነቱ ከወረቀት ያለፈ ተግባር አይኖረውም።

ሰው በሚገደልበት ሁኔታ፤ ሰላምና መረጋጋት በሌለበት ሁኔታ ተነጋግሮ ችግሮችን በእርጋታ መፍታት አይቻልም። ችግር አለው አልን እንጂ ለስምምነቱ ተገዢ ላለመሆን ያቀረብነው ቅድመ ሁኔታ የለም። ቅንጅቱ ስምምነቱን ለመተግበር የሚችልበት አቅም ሁሉ በሌላው ተስማሚ አካል ተሟጦ ከተጠናቀቀ ሊሆን ይገባል። ስምምነቱን ተግባራዊ ሊያደርገው አይቻለውም። ስምምነት ሲባል ቢያንስ ሁለት ተስማሚዎች በሚያስማማቸው መንገድ ለመሄድ የሚችሉበት ሁኔታ የግድ ያስፈልጋል። ቅንጅት ይህን ቀና መንገድ ሊጠይቅ ለስምምነቱ መሳካት ነው። አሁን በቀጥታ ስምምነቱን ለመተግበር ወደፊት መሄድ ነበረብን።

ነገር ግን እህአዴግ ወደዚህ ተግባር እንዳንገባ ስምምነቱን ጣለው። ምክንያቱም ስምምነቱን አክብረው ይደራደሩ የነበሩ የፓርቲውን መሪዎች በማሰሩ ነው። ከስምምነቱ አልፎ እህአዴግ የኢትዮጵያን የተለያዩ ሕጎች በሕገ-ወጥነት ጥሶ መሪዎቻችንን ማሰሩ ተጠቃሽ ነው። በቤታቸው የታገቱ መሪዎች ነበሩ። ይህ ከአስራት የሚለይ አይደለም። እንደ ሰው በነፃ ነት መቀላቀስ ካልቻለ የህሊናም ሆነ የአካል አስረኛ ሆኗል ማለት ነው። በእርግጥ ነው የፓርቲያችን መሪ እነ አቶ ኃይሉ ሻውል እስር ላይ ከቆዩ በኋላ ተፈተቀዋል። ይሁን እንጂ ይህ የሕግ ጥሰት በሕገ-መንግስቱ አንቀፅ 54 መሰረት አንድ የህዝብ ተመራጭ ምክር ቤቱ እስካልፈቀደ ድረስ ሊታሰር አይችልም። አዲሱ ምክር ቤት አልተቋቋመም ቢባል እንኳን የምርጫው ህግ «አንድ ተመራጭ ከባድ ወንጀል ካልሰራ፤ ወይም ወንጀል ሲሰራ እጅ ከፍንጅ ካልተገኘ በስተቀር በቁጥጥር ስር አይውልም» ይላል። ስለዚህ እህአዴግ ስምምነቱን በሰስት

ደረጃ መጣሱን እናያለን። አንደኛ፡- ተደራጃፊ የሆኑ የፓርቲ መሪዎችን በማሰሩ መደራደር አልቻልንም። ይህም ስምምነቱ እንደተጣሰ የሚገልጥ ነው። ሁለተኛ፡- ሕገ-መንግስቱን ጥሏል። አንድ የሕዝብ ተመራጭ ካለ ምክር ቤት ፍቃድ በቁጥጥር ስር ሊውል አይችልም ይላናል። ሶስተኛ፡- ገና ተመራጭ እንጂ የምክር ቤት አባል አይደላችሁም ቢባል እንኳን የምርጫው ህግ አንድ ተመራጭ እጅ ከፍንጅ ካልተያዘ ወይም ከባድ ወንጀል መፈፀሙ ካልተረጋገጠ በቁጥጥር ስር አይውልም ይላል። እህአዴግ ግን ይህንንም የምርጫ ህግ ጥሶ ነው በህዝብ ድምፅ አሸናፊ የሆኑ የፓርቲ መሪዎችን በቁጥጥር ስር ያዋለው። በነገራችን ላይ እኔም በተውልድ መንገዴ በህዝብ ድምፅ ለተወካዮች ምክር ቤት ተመርጫለሁ፤ ይሁን እንጂ የምርጫ ህጉም ሆነ ሕገ-መንግስቱ ከሚያዘው ውጪ ለአንድ ቀን ያህል ታገቻለሁ። ይህ ደግሞ በየአካባቢውና በመላው አገሪቱ የሚከናወን ሕገ-ወጥ ተግባር ነው።

ኢትዮጵያ፡- እርስዎም ለአንድ ቀን ታግተው ነበርና የነበረው ሁኔታ ምን ይመስላል?

ዶ/ር ያዕቆብ፡- ከቅንጅት ፅ/ቤት አቶ አክሎግ ከሚባለው ሰራ አስፈፃሚ ጋር ወደ ቀጩኔ መድኃኒዓለም ሂድን። የሄድነው አንድ የቅንጅት አባል የሆነን ሰው ለመሸገት ነበር። ቀጩኔ መድኃኒዓለም እንደደረሰን አንድ ሌላ መኪና ተከተለን። ስንዞር አሁንም እየተከተለን ነው። እስኪ ምናልባት ይላቀን ይሆናል ብለን ወደ ጉፋ ሰፈር ሂድን። እዚያ እንደደረሰን አንድ ታዋቂ ራስቱራንት ውስጥ ገባን። አሁንም የሚከታተሉን ሰዎች ነበሩ። መኪናቸውን ከራስቱራንቱ አጠገብ አቆመ። ከአንድ ሰዓት በኋላ ተከታታዮቻችን መጡ። የራስቱራንቱ ባለቤት ያውቀን ስለነበር የተሰጠን አንድ ለየት ያለ ክፍል ነበር። ተከታታዮቻችን አራት ወጣቶች እኛ ያለንበትን ክፍል በሩን በርግደው ገቡ። ፊት ለፊታችን ቆመ። ወደ እኔ እያመሰ ከተ «የምግብ ቤቱን ባለቤቶች ላለማስቀየም እንጂ እዚህ እንደፋህ ነበር። አሁንም የትም አታመልጠንም። ጠብቀን እንደፋህለን» ብሎ ዛቻውን ጀመረ።

ይህ ሰው በዕድሜ ከልጅ የሚያንስ ሳይሆን አይቀርም። ይባስ ብሎ አላዩ ላይ ምራቁን ተፋብኝ። በዕውነቱ እዘንኩ። በጣምም ደነገጥኩ። ድርጊቱ ብዙም የሚገጥም ነገር አይደለም። ነገር ግን ያን ኢትዮጵያዊ ጨዋነት፣ ታላቅን የማክበር፣ በደግ ስነ ምግባር የማለፉን መልካምና ተመስጋኝ ባህላችንን የት እደረገው? ብዬ ነው በጣም የደነገጥኩት። የራስቱራንቱ ባለቤቶች «እባካችሁ ውጡልን፤ ይህ የንግድ ቤት ነው። ሊጠበብ አይገባም» ብለው ለምነው ተከታታዮቻችንን አስወጡ። ከዚህ በኋላ በአንድ ከፍተኛ ወታደራዊ ካሚዎን የተጫነ ወታደሮች በራስቱራንቱ በር ላይ ፈሰሱ። እንደሰማ ነው እነዚህ ወታደሮች እስከ ዕኩል ሌሊት ድረስ እኛን አግተው ቆይተዋል። እኛ በተገኘን በት ጊዜ እንዳንድ ተቀማጭነታቸው አዲስ እበባ የሆኑ አምባላደሮች ለአቶ በረከት ስም እን በስልክ «እነዚህን ወታደሮች አንሳ፤ የታገቱትን ሰዎች ደግሞ ወደሚፈልጉበት ቦታ እድርሱ» ብለው ጠየቁት። (ወደ ገፅ 28 ዘራል)